

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy
25 września 2019 r.

Latająca Biblioteka Pomysłów II

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Nie tylko tekst – alternatywne formy czytelnicze
wspierające rozwój wyobraźni i umiejętności
narracyjne u dzieci

Prowadząca: Marta Todys

Stoi stolik, stoi, zachwiewa się nieco,
Za stolikiem – morze, za morzem – Bóg wie co!

Bolesław Leśmian, „Przygody Sindbada Żeglarza”

Klechdy i baśnie spisane przez Bolesława Leśmiana to jedne z moich ulubionych opowieści. Urzeka mnie ich język i barwne opisy, malownicze światy i postacie. Na przykład Ali-Baba, który podgląda i podsłuchuje zbójców, a potem sprytem dostaje się do groty z ukrywanymi skarbami. I tam, razem z nim, oglądamy tańce i efektowny spektakl odegrany przez klejnoty, błyszczące kamienie i drogocenne przedmioty. Bolesław Leśmian potrafił słowem odmalować cudowne wrażenia, jakich doznaje patrzący na te cuda Ali Baba. Ciekawostką jest, że w najpiękniejszym z wydań „Klechd sezamowych”, tym z ilustracjami Jana Lenicy, jest zaledwie kilka kolorowych plansz. Ilustracje są niemal poglądowe, a równocześnie tak kunsztowne, że idealnie wzmacniają i uzupełniają plastyczny język opowieści Leśmiana.

Ilustracje

Każda książka, nie tylko dziecięca czy obrazkowa, jest formą sztuki. Różne jej elementy – okładka, format, rodzaj papieru, wybór kroju pisma – składają się na jej estetykę i sposób, w jaki odbieramy ją jako przedmiot.

W przypadku książek ilustrowanych, książek obrazkowych czy powieści graficznych bardzo ważne jest również to, jak współbrzmia między sobą **obraz i tekst** (o ile jest elementem narracji). Przy wyborze książki do pracy z czytelnikami dobrze jest zobaczyć zależności między tekstem a ilustracją. Świadomość relacji tych elementów pozwala łatwiej dobrać metody i formy pracy z konkretną książką.

Niektóre ilustracje pokazują dokładnie to, o czym mówi tekst. Inne są uzupełnieniem tekstu. Są książki, w których ilustracje przekazują coś innego, coś ponad tekst, a nawet są w kontrze do tego, co czytamy. Każda z takich książek wymaga innych kompetencji odbiorcy – trzeba je zdobywać, by móc w pełni zrozumieć zamierzenia twórców i mieć radość z odczytania autorskiego pomysłu.

Głośnie czytanie

Głośnie czytanie książek podczas bibliotecznych spotkań to chyba najczęściej stosowana, a zarazem mało doceniana forma pracy. Kolejnym, bardzo efektywnym działaniem, jest **opowiadanie bajek i baśni** oraz **recytacja wierszy**. Wysłuchanie dobrze zaprezentowanego tekstu to ogromna przyjemność, emocjonalne przeżycie wymagające koncentracji, używania wyobraźni i wzmacniające umiejętność rozumienia przekazu.

Słuchanie opowieści aktywizuje pracę umysłu, uczy i utrwala zdolność do wyobrażania sobie różnych obrazów, tworzenia w myślach ilustracji, historii, przewidywania kolejnych wydarzeń w danej opowieści. Wymagając skupienia i zaangażowania, pobudza aktywność uczestników. Wspólne zaś słuchanie historii dodatkowo wzmacnia więzi i relacje między słuchaczami.

Mają szczęście ci, którzy mogli doświadczać takiego treningu od najmłodszych lat. Warto jednak w każdym wieku podejmować ćwiczenia pozwalające na poszerzanie umiejętności odbioru i rozumienia siebie i świata.

Czytelnicze doświadczenia

Umiejętność zagłębienia się w świecie lektury, „zacytowanie się”, udaje się osobom wprawionym i nauczonym tej sztuki. Wejście w świat książki to zgoda na konwencję, świat przedstawiony, kreację; to też umiejętność czytania historii. Ważna jest kolejność wydarzeń, zdolność przewidywania rozwoju opowieści i zachowań bohaterów, obserwowanie ich i wyciąganie wniosków.

Okazuje się, że proste, wydawałoby się, przedszkolne ćwiczenia typu „uporządkuj obrazki” są ćwiczeniami bardzo ważnymi na tym etapie rozwoju i mogą wpływać na późniejsze kompetencje czytelnicze i poznawcze. Tego typu ćwiczenia, rozwijane i urozmaicane na późniejszych etapach edukacji, udoskonalają **narracyjne umiejętności** młodych ludzi. Myślę tu o zdolności

odczytywania, odnajdywania lub konstruowania opowieści z posiadanych danych, obserwacji lub doświadczeń. Budujemy i rozumiemy świat wokół siebie na podstawie tego, co już wiemy, co przeżyliśmy lub co usłyszeliśmy czy przeczytaliśmy.

Korzyści z różnorodnych metod stosowanych w bibliotecznej pracy

Pojawienie się na rynku wartościowych i pięknych książek obrazkowych pozwala na prowadzenie atrakcyjnych warsztatów z książką obrazkową i komiksem.

Ciekawymi i wartościowymi metodami i technikami, którymi można posługiwać się w bibliotecznej pracy, są ćwiczenia z użyciem **kości opowieści** i **kart dialogowych**.

Tworzenie historii z pozornie niepowiązanych rysunków, znaków czy symboli to zdobywanie umiejętności budowania opowiadania ze słów, które są podstawą budowania przekazu. Te słowa-klucze, uzupełniane są następnie innymi, wypełniającymi i ubarwiającymi opowieść. Współuczestniczenie w takim procesie daje odbiorcom szansę zrozumienia intencji narratora i, w efekcie, znalezienia sensu tekstu i zrozumienia go.

Oprócz opisanych powyżej klasycznych sposobów pracy z kośćmi opowieści, wartościowe jest również ćwiczenie polegające na zamianie kolejności posiadanych w rozdzianiu elementów. Ułożona już raz historia może zmieniać się – przy wykorzystaniu tych samych elementów – w zupełnie inną opowieść.

Ponadto warto też włączyć do działań różne formy teatralne, na przykład **czarny teatr**, **teatr cieni**, **teatry lalkowe**, **teatrzyk Kamishibai**.

Teatr Kamishibai to mała skrzynka, w której znajdują się karty z kolejnymi odśłonami opowieści. Słuchacze widzą zmieniające się ilustracje, prowadzący ma przed sobą krótki tekst dotyczący danej planszy. Jest to wyjątkowa forma teatralna – wyważone połączenie tekstu i obrazu, podana w atrakcyjnej, intrygującej formie.

Tworząc krótkie formy teatralne z udziałem lalek cieniowych, kukiełek czy pacynek sprawiamy, że atrakcyjny staje niemal każdy tekst literacki. Budujemy pozytywne nastawienie do czytania jako takiego; pokazujemy, jak przeczytany lub usłyszany tekst może nabrać innego wymiaru. Dzięki takiemu pomysłowi na przekazanie jakiejś opowieści młodzi ludzie uczą się rozumieć, słyszeć podany tekst, potrafią opowiedzieć daną historię i mogą ją sobie podczas czytania wyobrazić.

Metody teatralne, sprawdzają się w pracy z niemal każdą grupą. Są prostym i atrakcyjnym urozmaicheniem czytanego tekstu- zarówno wtedy, gdy tworzymy coś wspólnie, jak i wtedy, gdy sami przygotowujemy coś dla grupy.

W bibliotecznej pracy pomocne są też różnego rodzaju **happeningi**, **performance** czy **wystawy**. Korzystanie z tego typu nieoczywistych aktywności pozwala ich uczestnikom spojrzeć na swoje otoczenie inaczej niż zazwyczaj, z innej perspektywy.

Odkrycie możliwości wpływu na kształt i przebieg tworzonej historii, owocuje podejmowaniem świadomych działań oraz decyzji, które dają szansę na dobre relacje z innymi i satysfakcję z własnego życia.

Marta Todys – bibliotekarka dziecięca, członkini Polskiej Sekcji IBBY oraz PSPiA KLANZA. Od ponad dziesięciu lat prowadzi warsztaty pracy z książką, m.in. we współpracy z Wydawnictwem Dwie Siostry, Narodową Galerią Sztuki „Zachęta” czy Dom Kultury „KADR”. Promując czytelnictwo i dobrą literaturę dla dzieci i młodzieży, pracuje również z rodzicami. Do rozmów o książkach wykorzystuje nie tylko przestrzeń biblioteki, ale także miejsca sąsiedzkich spotkań, księgarnie, galerie sztuki.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Dofinansowano ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY